

NOVIOCACTUM

Digitale nieuwsbrief van de afdeling Nijmegen van
Succulenta

Jaargang 2 nummer 10, oktober 2017

Loes fotografeert de (waarschijnlijk) op één na oudste drakenbloedboom van Tenerife. (de Drago de Siete Fuentes in Los Realejos).

SAMENSTELLING BESTUUR VAN DE AFDELING NIJMEGEN

Theo Heijnsdijk
voorzitter 0487 – 542704
th.heijnsdijk@gmail.com

Johanna Jongekrijg
penningmeester 0485 - 880300
jjongekrijg@ziggo.nl

Riet Maessen
secretaris 024 – 3440425
rietmaessen@xs4all.nl

BIBLIOTHECARIS

Lieda Dekker 0487 – 561803
liedadekker@icloud.com

REDACTIE NOVIOCACTUM

Theo Heijnsdijk 0487 – 542704
th.heijnsdijk@gmail.com

Contributie: € 15,- per jaar.
gironummer NL25INGB0001914156 tnv 'Succulenta' afd.
Nijmegen.

Bijeenkomsten:

Elke eerste dinsdag van de maand bij HELICON opleidingen,
Marga Klompélaan 37, 6532 SB, Nijmegen. Aanvang 19.30
precies.

Uitnodiging

Dinsdag 3 oktober wordt de 'doe-avond'. Ook de zaaiedstrijd staat dan op het programma.

We stellen ons voor om op deze avond aan de slag te gaan met het opmaken met succulenten in door je zelf meegebrachte potjes, bakjes, schalen of iets anders wat je leuk lijkt. Ook graag zo veel mogelijk plantmateriaal meenemen. Bijvoorbeeld overvloedige stekjes of andere planten die je over hebt. Als het kan graag ook grond, en afdekmateriaal meebrengen. Wij als bestuur zullen ook wat (rots)plantjes inkopen.

Voor de zaaiedstrijd hadden we dit jaar 2 soorten:

1. Echinocactus grusonii, de schoonmoederstoel (20 zaden)
2. Ceropogia stapeliiformis (7 zaden)

We hopen natuurlijk dat iedereen zijn zaaigoed meeneemt. Ook als het resultaat niet is wat je gehoopt had. Door te vergelijken met anderen komen we er misschien achter hoe het beter kan.

Op **dinsdag 7 november** gaat Mireille ons weer versted doen staan met haar macrofotokwis. Wie vorige afleveringen heeft meegemaakt, weet dat de meest wonderlijke opnames voorbij zullen komen.

Een schaalte met rotsplantjes bij Andre van Zuijlen op de tuintafel.

Verslag

Bijeenkomst dinsdagavond **5 september 2017**.

Aangezien er een informatieavond op school is worden we al van te voren gewaarschuwd dat we de achteringang moeten nemen. Sowieso is zo'n eerste avond na de zomeravonden op school weer even wennen. Als Johanna en ik al vroeg aankomen zit Ludwig al braaf achter de pc. Ook Ton is al aanwezig. De avond van te voren via email weer opnieuw de toegang tot de computer geregeld en aldus ga ik snel aan de slag. Het is toch altijd weer een beetje een gedoe. Maar het LUKT.

Afmeldingen waren er van Piet en Daniël.

De invulling van de avond is in tegenstelling wat op ons jaarprogramma staat een Lezing van Ludwig in plaats van de "doe-avond". Over de avond in oktober ligt nu Theo een en ander nader toe. Er worden daarvoor een aantal afspraken gemaakt. Het bestuur koopt wat plantjes in, de leden brengen allerlei "bakjes" of andersoortige "houders" voor planten mee; ook eventueel wat afdek materiaal en grond. We zullen dan aan de slag gaan en houden er een soort plantenschikavond van. Riet gaat de school

Gymnocalycium friedrichii (foto Ludwig Bercht)

Gymnocalycium mihanovichii (foto Ludwig Bercht)

vragen om – voor wie dat wil- deze bakjes voor de verkoop op school achter te laten.

“Dan doen wij ook nog eens wat terug voor de school”. Natuurlijk staat het ieder vrij om het ook gewoon voor zichzelf te maken. Via Johanna krijgen we de hartelijke groeten van Thea en via Ludwig ook de groeten van Jan Reijnen.

Dan begint Ludwig over zijn reis naar Paraguay die hij met 2 reisgenoten heeft gemaakt in oktober 2016.

Eerst wat meer algemene info over dit land. Het is samen met Bolivia een van de 2 landen in Zuid Amerika die NIET aan een zee grenst. Paraguay is 8 keer zo groot als Nederland en heeft ongeveer 5 miljoen inwoners, die voor het merendeel in de hoofdstad Asunción wonen. Er is weinig gebergte behalve in het noordoosten waar wat rotsformaties liggen. Over de planten die ze daar zullen zoeken en vinden: dat laat zich raden. Vele gymnocalyciums komen op het scherm. Hier laat ik het bij enkele bijzonderheden die ik genoteerd heb:

Een gymno die spruit op een nieuw areool: volgens Ludwig waarschijnlijk een ziekte/virus. Een gymno midden op de weg: *gymnocalycium megatae*.

Gymnocalycium megatae (foto Ludwig Bercht)

Dan heel geheimzinnig: een nieuwe soort gevonden. Vervolgens vlak vóór de pauze: autopech!! Wachten op een nieuw onderdeel. Na de pauze een verhaal van een Tsjech die in 1903 kisten vol gymno's (*Gymnocalycium mihanovichii*) had achtergelaten. De typevindplaats wel teruggevonden maar de kisten niet!

De *gymnocalycium stenopleurum* die lange zuilen maakt. Wederom de *gymnocalycium megatae* die niet al te gemakkelijk is in cultuur (doorsnede 30 cm).

Dan, weer autopech!! 5 bouten van het achterwiel afgebroken.. Hierop maakt Theo de opmerking dat LB staat voor *Lekke Band...* In 1968 is de heer Buining ook in Paraguay geweest en waar toen nog bij de watervalletjes planten groeiden is daar nu niets meer van te vinden.

Als afwisseling een niet-gymno: een *frailea cataphracta tujensis*. Bij de mennonieten betaal je wat je aan gewicht eten op je bord hebt geschept. Met een totaal van 10 tot 12 dagen autopech en maar wachten en wachten is dat bepaald niet bevorderlijk om je gewicht in stand te houden.

Met zijn allen toch weer een beetje op reis geweest..

Als afwisseling: *Frailea cataphracta* var. *tujensis* (foto Ludwig Bercht)

Ook gespot: *Chorisia insignis* (foto Ludwig Bercht)

Drakenbloedbomen op Tenerife.

De drakenbloedboom (*Dracaena draco* subsp. *draco*) komt van nature voor op de Canarische eilanden, de Kaapverdische eilanden en Madeira. In Marokko groeit een variëteit (subsp. *aygal*). Op Tenerife groeien de 'wilde' exemplaren tegen rotswanden waar ze een kormmervol bestaan leiden. Ze worden lang zo groot en oud niet als de exemplaren die in steden en dorpen op ontgonnen grond leven. In de vrije natuur is de soort vrijwel uitgestorven.

De dikste drakenbloedboom die ooit bekend geweest is, stond in de tuin van een villa bij de plaats La Orotava, dicht bij de stad Puerto de la Cruz in het noordwesten. De beroemde

Gravure van drakenbloedbomen in diverse stadia. Links de drago van La Orotava in 1790. Recht dezelfde boom in 1830. Het bordje bij de knik verwijst naar de storm van 21 juli 1819 waardoor de gedeeltelijke breuk veroorzaakt is.

ontdekkingsreiziger Alexander von Humboldt was in 1799 op Tenerife en hij schatte de leeftijd toen op ongeveer 6000 jaar maar latere schattingen komen veel lager uit, in ieder geval onder de 1000 jaar.

Deze boom had in 1843 een hoogte van 18.44 meter, met een diameter aan de voet van 14.67 meter. De hoogte van de stam tot aan de eerste tak was 4.56 meter. Nadat bij een storm op 21 juli 1819 al een deel van de kroon afgebroken was, is bij een hevige storm op 2 januari 1868 de hele boom te gronde gegaan.

Het exact bepalen van de leeftijd is in feite onmogelijk. De meeste bomen behoren tot de tweezaadlobbigen en als die dood zijn dan kan je door de jaarringen te tellen vrij nauwkeurig bepalen hoe oud de boom was. Maar de *Dracaena*'s horen tot de eenzaadlobbigen en die vormen geen jaarringen. De grofste manier om de leeftijd te schatten, is om te kijken hoeveel de stam jaarlijks in dikte toeneemt en dat te vergelijken met de uiteindelijk bereikte stamomvang. De gemiddelde jaarlijkse toename van de stamomtrek ligt in de orde van 3 cm. De boom van La Orotava met zijn 14,67 meter zou dan dus 489 jaar oud zijn (in 1843). Een andere methode is om te kijken naar de vertakkingen. De drakenbloedboom groeit onvertakt tot hij voor de eerste keer gaat bloeien. De bloei is eindstandig en dat betekent dat de boom alleen maar door kan groeien door zich te vertakken. Dat doet hij dan ook rijkelijk. Het duurt gemiddeld zo'n 15 jaar voor de nieuwe vertakkingen tot bloei komen en zich daarna ook weer verder vertakken. Zo ontstaat dus de karakteristieke parapluvorm van de boom.

Door dus vanaf de voet te tellen hoe vaak de boom zich vertakt en dat te vermenigvuldigen met de gemiddelde periode tussen twee keer bloeien, kom je te weten hoe lang het geleden is dat de boom voor het eerst tot bloei kwam. Die eerste keer ligt meestal tussen de 10 en 20 jaar.

Nadeel van deze methoden is dat je er vanuit gaat dat de groei en bloei met grote regelmaat verlopen èn dat de genoemde gemiddeldes voor alle bomen gelden. Je houdt dus geen rekening met verschillen in omgevingsfactoren en de onderlinge verschillen in vitaliteit van de verschillende exemplaren.

De nu oudste drakenbloedboom van Tenerife "Drago Milenario" in Icod de los Vinos in september 2017

De Duitse botanicus Karl Mägdefrau heeft bovenstaande methodes iets verfijnd. Hij nam als uitgangspunt de metingen van hoogte, dikte en aantallen vertakkingen die door een zekere August Pütter in 1925 gedaan waren aan 17 drakenbloedbomen. Mägdefrau deed dezelfde metingen over in 1971. Van de 17 bomen bestonden er 8 niet meer. Maar van de overige 9 kwam hij dus wel te weten hoe groot de jaarlijkse groei in dikte was en hoe hoog de frequentie van bloeien. Daaruit kon hij per boom een ouderdomsschatting maken. Maar ook hier wordt dan natuurlijk aangenomen dat de groei en bloei tijdens de hele levensduur constant zijn.

De beste methode zou mijns inziens zijn met moderne, op radioactief verval gebaseerde dateringsmethodes. Daarbij zou dan een monster uit de kern van een boom genomen moeten worden. Voor zover ik weet is een dergelijke meting nog niet verricht. Na het vorig bezoek van Loes en mij aan Tenerife (december 2010) schreef ik een uitgebreid artikel in Succulenta (december 2014) over het Parque del Drago in de plaats Icod de los Vinos, ongeveer 20 km ten westen van La Orotava.

Daar staat de momenteel waarschijnlijk oudste drakenbloedboom van de Canarische eilanden. Deze boom is 20 meter hoog en daarmee overtreft hij dus de boom van La Orotava die (in 1843) 18,44 meter hoog was. De omtrek aan de basis van de Icod boom is circa 10 meter. De toeristengidsen vermelden dat de boom duizend jaar oud is. Daarom wordt hij de “Drago milenario” genoemd. Maar 1000 jaar is wel erg hoog ingeschat. Op grond van de huidige inzichten komt men op ongeveer 400 jaar. In september van dit jaar (2017) waren Loes en ik weer op vakantie op Tenerife. We zaten in een appartement in de gemeente Los Realejos. Dat is dicht bij La Orotava en Puerto de la Cruz. Toevallig las ik op een avond dat er ook in deze gemeente erg oude drakenbloedbomen stonden. Daar wilde ik dus naar toe. Ik wist de precieze locaties niet maar één van die bomen werd de ‘Drago de Siete Fuentes’ genoemd. En op Google Maps op mijn tablet zag ik dat er een straat was die ‘Calle Siete Fuentes’ heet. Het was maar 10 minuten rijden vanaf ons appartement. De volgende ochtend gingen we er op af. Nu lijkt dat op een kaart heel erg simpel maar je vergeet al gauw dat het een landschap is met bergen en dalen en alleen maar kronkelwegen.

De drakenbloedboom in de verte gespot, maar hoe kom je er?

En we hadden geen navigatie. Hoewel ik geen Spaans spreek, besloot ik toch maar om een oude man die met een tas vol boodschappen uit een winkel kwam, naar de weg te vragen. Het woord 'Drago' begreep hij in ieder geval. Eerst begon hij over Icod los Vinos, maar het lukte me om duidelijk te maken dat het een boom dichtbij moest zijn. Hij gebaarde om mee te lopen de straat uit en een hoek om en hij wees: Daar staat de Drago. Ik blijf weer de auto in en er op af. Hoewel we de boom (of in ieder geval een dergelijke boom) vanuit allerlei richtingen konden waarnemen lukte het niet om hem daadwerkelijk te vinden. Op een gegeven moment waren we bovenaan een bijzonder steil straatje uitgekomen en ik vroeg me af of het wel verantwoord was om aan de afdaling te beginnen. Toen ik uitstapte om de situatie beter te bekijken, vroeg een man die in zijn tuin aan het werk was of ik de weg kwijt was. Gelukkig in het Engels. Toen ik zei dat ik een grote drago zocht wilde ook hij me weer naar Icod de los Vinos sturen. Toen ik zei dat ik daar al geweest was, vroeg hij waarom ik dan ook nog eens een andere zou willen zien. Plantenliefhebbers

Cactuskwekerij vlakbij de gezochte drakenbloedboom

worden niet altijd begrepen door buitenstaanders. Met zijn aanwijzingen wisten we in ieder geval in welke richting we moesten rijden. En na nog een paar rondjes om het centrum hadden we de boom in het vizier. De auto geparkeerd om het laatste stukje te lopen. Op dat laatste stukje kwamen we ook nog langs een cactuskwekerij. En daar stond hij dan ineens op een pleintje voor een kerkhof, de Cementerio de San Francisco. Dit bleek dus niet de 'Drago de Siete Fuentes' te zijn, maar de 'Drago de San Francisco'. Deze was in 1971

Eindelijk gevonden, maar een andere boom dan we zochten: de 'San Francisco Drago'. Met één tak, rechts van het midden, in bloei.

ongeveer 15 meter hoog. De geschatte leeftijd is 260 jaar. Het bijbehorende Franciscanenklooster is in 1952 bij een brand verloren gegaan. Maar waar is nu die Drago del Siete Fuentes? 's Avonds in het appartement nog maar eens goed gekeken op Google

Google Maps ziet dit als 'Camino el Orago' in plaats van 'Camino el Drago'

Maps, In de buurt van Calle Siete Fuentes vond ik een straatje dat op het eerste gezicht de Camino el Drago leek te heten. Maar bij beter kijken stond er 'Camino el Orago'. De volgende dag er toch maar op af, het was tenslotte maar 10 minuten rijden. Nu mét navigatie op de smartphone van Loes. Toch reden we er bijna aan voorbij, want het was maar een onooglijk steegje tussen een paar

Toch nog gevonden, de Drago de Siete Fuentes.

De tweelingdrago's voor de Iglesia de Nuestra Señora de la Concepción
huizen in een dichtbebouwde straat. Weinig verwachtingsvol
liepen we de steeg in om na zo'n 50 meter ineens aan de
rechterkant de gezochte boom te
zien opdoemen. Vlak bij een geheel
vervallen en verlaten huis aan een
veldje. Zeker niet de grootste maar
de leeftijd wordt toch op 290 jaar
geschat. Kennelijk groeit deze veel
langzamer dan die bij het kerkhof.

Er zijn nog meer grote drago's in de
buurt. Een paar honderd meter van
de kerkhofdrago staat een kerk, de
Iglesia de Nuestra Señora de la
Concepción, met 2 drago's op het
kerkplein, de 'Dragos Gemelos'
(tweelingdrago's).

Een ongetwijfeld ook al oud
exemplaar zag ik toevallig in het
plaatsje San Juan del Reparó,
slechts 5 km van Icod. Ook een fraai

Een metershoge drakenbloed-
boom die pas nu voor het
eerst vertakt is.

uitgegroeide staat in het centrum van La Orotava in de Hijuela del b6tanico, een dependance van de botanische tuin van Puerto de la Cruz. In die hoofdtuin zelf, de Jardin de Aclimataci6n, staat een vele meters hoge drakenbloedboom die pas voor de eerste keer vertakt is. Ook weer in La Orotava staat op het Plaza de San Francisco een flinke drago met daarnaast een exemplaar dat kennelijk pas laat tot de eerste bloei gekomen is en nu een topzware indruk maakt. Als dat maar goed gaat.

Al doende en zoekende vroeg ik me af waarom er geen kaart is met alle monumentale drakenbloedbomen op Tenerife, compleet met co6rdinaten, zodat je ze met bijvoorbeeld Google Maps makkelijk kunt vinden. Als bescheiden bijdrage heb ik al bij Google Maps de locatie van de Drago de Siete Fuentes toegevoegd. Als je nu bij zoeken intikt 'drago sietefuentes, Los Realejos, Santa Cruz de Tenerife' dan zie je precies waar hij staat. Deze actie heeft me bij Google Maps al meteen de status 'Local guide niveau 2' opgeleverd. Wat dat dan ook moge betekenen. Misschien ga ik wel naar niveau 3 als ik 'Camino el Orago' verbeter in 'Camino el Drago'.

Twee drago's in La Orotava. Zal het linkerexemplaar een storm overleven?